

Referens
André JacquetMottagare
Samhällsbyggnadsnämnden

Samrådsredogörelse för detaljplan för utvidgning av Botkyrka kyrka (Eriksberg 2:9 m.fl)

Ärendet

Detaljplanens syfte är att säkra tillgången på mark för begravningsändamål på lång sikt genom att utöka den befintliga begravningsplatsen vid Botkyrka kyrka samt att öka trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter genom en sammanhängande gång- och cykelväg på norra sidan av Sankt Botvids väg. Därutöver avser planförslaget att på erforderligt sätt säkerställa områdets kulturhistoriska värden samt skapa förutsättningar för en ny ceremonibyggnad för begravningsceremonier utan fasta religiösa symboler eller utformning med religiös anknytning.

Planen ska säkerställa en god anknytning till det intilliggande planområdet Prästviken, kv. Kyrkbyn samt Eriksberg 2:1 och utformas i samspel med områdets kulturhistoriska värden och landskapsbilden.

Botkyrka församling har sin äldsta och största kyrkogård vid Botkyrka kyrka, som har sitt ursprung från 1100-talet. Kyrkogårdsanläggningen behöver byggas ut för att möta kommande behov av nya gravplatser och möjliggöra nya gravskick och gravseder mot bakgrund av kommunens multireligiösa och multikulturella identitet. Behovet av ny mark för begravningsändamål är störst i norra delen av Botkyrka, främst behovet av mark för gravsättning av kistor. Församlingen behöver kunna erbjuda minst 100 nya kistgravar per år. Utvidgningen av den befintliga kyrkogårdsanläggningen ska även ses mot bakgrund av att Botkyrka kommuns översiktsplan räknar med en fortsatt stor befolkningsökning i kommunen, från dagens ca 95 000 invånare till närmare 140 000 invånare år 2040.

Utbyggnaden av begravningsplatsen sker därför etappvis under en period på omkring 30 år. Den utvidgade kyrkogårdsdelen beräknas omfatta ca 50 gravkvarter. Ett enskilt gravkvarter kommer att omfatta drygt 100 gravar. Begravningsplatsen ska utformas i huvudsak enligt det framtagna gestaltungsprogrammet.

Samråd

Planförslaget har varit på samråd under tiden 25 januari 2021 till 21 februari 2021. Samtliga planhandlingar har funnits tillgängliga i kommunhuset samt på kommunens hemsida under denna tid. Planförslaget har även skickats till berörda remissinstanser och kända sakägare enligt upprättad sändlista.

Förslaget annonserades i lokaltidningen den 23 januari 2021, och på kommunens digitala anslagstavla under samrådstitiden.

Sammanfattning av inkomna synpunkter

Totalt har 18 yttranden kommit in under samrådet. Samtliga yttranden finns att tillgå i sin helhet på samhällsbyggnadsförvaltningen.

De inkomna yttrandena berör främst tre frågor:

- *Dag- och dräneringsvattenshantering:* Såväl Länsstyrelsens som kommunens VA-enhet har efterfrågat förtydliganden kring dag- och dräneringsvattenhantering inom hela planområdet och dess påverkan för recipientens miljö kvalitetsnormer.
- *Risker och övriga beaktanden gentemot riksintresset E4/E20:* Trafikverket och Södertörns brandförsvarförbund har inkommit med synpunkter den befintliga bullervallens funktion som riskreducerande åtgärd och motverka ytan som område för stadigvarande vistelse.
- *Kumulativa effekter på riksintresset för kulturmiljövården:* Flera yttranden har berört farhågor kopplat till kulturmiljövårderna inom dels planområdet, dels som kumulativa effekter i närområdet i relation till angränsande planarbete.

Synpunkterna redovisas och kommenteras också enskilt nedan.

Revideringar

Efter samrådet av detaljplanen har en rad förändringar gjorts av detaljplanen för att i högre grad tydliggöra och säkerställa beaktanden och avvägningar gentemot kulturmiljövården, jordbruksmark, framtida utbyggnadsmöjligheter av E4/E20, riskreducerande åtgärder, in- och farter, trafikbuller, luftkvalitet och dag- och dräneringsvatten.

Kulturmiljövården

Granskningsförslaget har kompletterats med tydliggörande illustrationsunderlag, enligt framtaget illustrations-PM, och som sedan

konsekvensbedömts i såväl reviderad kulturmiljöutredning respektive miljökonsekvensbeskrivning gentemot såväl

- kumulativa effekter i närområdet
- tidigare utpekade kulturmiljövärden inom planområdets influensområde samt
- viss utökad flexibilitet av ceremonibyggnadens föreskrivna utformning. Det sistnämnda har medfört en revidering av plankartan och dess bestämmelser.

Jordbruksmark

Granskningsförslaget utgår från ett kompletterat PM (Bjerking, 2022-02-16) som innehåller förtydligande motiv för att ianspråka jordbruksmark, i enlighet med 3 kap miljöbalken. Planförslaget har sedan konsekvensbedömts i reviderad miljökonsekvensbeskrivning.

Relation till E4/E20 och framtida utbyggnadsmöjligheter

Granskningsförslaget har beaktat möjligheten till en framtida utbyggnad av E4/E20. I konversation med Trafikverket har det överkommit att planområdet ej behöver justeras för att möjliggöra framtida utbyggnad av E4/E20. Däremot har planområdesgräns justerats för att gå 1 meter bakom befintligt stängsel längs med E4/E20.

Riskreducerande åtgärder

Granskningsförslaget har tydliggjort och säkerställt den befintliga bullervallen som en föreskriven riskreducerande åtgärd på plankartan.

In- och utfarter

Granskningsförslaget innehåller en utökning av planområdet i öster, för att säkerställa den östra in- och utfarten och utbredning i sin helhet. Genomförandet avses sedermera säkerställas genom avtalsservitut mellan de berörda fastighetsägarna (Botkyrka församling och Botkyrka Södra Porten AB).

Trafikbuller

Granskningsförslaget utgår från en reviderad trafikbullerutredning i fråga om trafikflöden (ådt) samt vissa förtydliganden kopplat till upplevt buller.

Luftkvalitet

Luftkvaliteten med påverkan för planområdet har vidare studerats och konsekvensbedömts i miljökonsekvensbeskrivningen.

Dag- och dräneringsvatten

Granskningsförslaget utgår från en reviderad dag- och dränvattenutredning som kompletterats med diverse förtydliganden kopplat till dag- och dräneringsvattenhanteringen inom planområdet i sin helhet (samt vissa områden norr om planområdet) och dess inverkan på gällande miljökvalitetsnormer för recipienten. Till skillnad från samrådsförslaget avses sjön Aspen vara recipient i stället för Albysjön.

Inkomna yttranden inom samrådstitid

Nummer	Avsändare	Datum	Sida
1	Länsstyrelsen i Stockholms län	2021-03-29	
2	Länsstyrelsens begravningsombud, Botkyrka och Grödinge församlingar	2021-02-15	
3	Trafikverket	2021-03-05	
4	Lantmäteriet	2021-02-22	
5	Trafikförvaltningen, Region Stockholm	2021-02-22	
6	Södertörns brandförsvarsförbund	2021-02-03	
7	Egendomsförvaltningen, Svenska kyrkan (Prästlönetillgångar i Stockholms stift)	2021-02-22	
8	Socialförvaltningen, Botkyrka kommun	2021-02-05	
9	Funktionsrättsråd, Botkyrka kommun	2021-02-22	
10	Isacssons Begravningsbyrå	2021-02-11	
11	Botkyrka Pingstförsamling	2021-02-24	
12	Svenska byggnadsvårdsföreningen	2021-02-22	
13	Föreningen Den goda jorden	2021-02-22	
14	Sakägare, Myntvägen 16	2021-02-17	
15	Sakägare, Gjuteribacken 21A (Sundbyberg)	2021-02-18	
16	Sakägare, Prästgårdsvägen 216	2021-02-19	
17	Boende, okänd adress	2021-02-01	
18	Svenska kyrkan, Botkyrka församling	2021-02-19	

1. Länsstyrelsen i Stockholms län

Botkyrka kommun har översänt förslag till detaljplan, upprättat i januari 2021, till Länsstyrelsen för samråd. Planen syftar till att säkra tillgången på mark för begravningsändamål och att öka trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter genom en sammanhängande gång- och cykelväg samt skapa förutsättningar för en ny ceremonibyggnad.

Detaljplaneförslaget är upprättat med utökat förfarande enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Länsstyrelsens samrådsyttrande utgår från innehållet i 5 kap. 14 § PBL.

Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att en utvidgning av kyrkogården kan genomföras utan att påtagligt skada riksintresset för kulturmiljövården, men att en utvidgning av kyrkogården tillsammans med befintligt krossupplag, detaljplanen för Prästviken respektive planerna för Södra porten tillsammans bidrar till kumulativa skador på riksintresset Bornsjön. Förlusten av stora arealer jordbruksmark riskerar leda till att återstående delar av jordbruksmarken blir olönsamma att bruka och därför på sikt kan växa igen. Intrången och olönsam jordbruksmark kan sammantaget leda till både påtaglig skada på riksintresset enligt 3 kap. 6 § MB och äventyra skyddet av jordbruksmarken enligt 3 kap. 4 § MB.

Ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintresse för kulturmiljön

Aktuell detaljplan ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, Bornsjön [AB16] (delen i Tumba och Botkyrka sn:r) som ska skyddas mot åtgärder som riskerar att påtagligt skada de värden som ligger till grund för områdets utpekande, enligt 3 kap. 6 § MB. Bornsjöområdet bildar ett stort, bördigt jordbruksområde med flera betydande säterier, vars stordrift präglat landskapet under lång tid. I riksintresseområdets östra utkant ligger Botkyrka kyrka med tillhörande boställen och andra byggnader, ett sockencentrum som ur ett kultur- och samhällshistoriskt perspektiv varit centralt i bygden. Trots dess tätortsnära läge har miljön fortfarande en agrar prägel.

Utvidgning av kyrkogård och ny bebyggelse

Utvidgningen innebär att jordbruksmark med lång hävd tas i anspråk. Det förändrar miljöns karaktär och riskerar att fragmentera de kulturhistoriska sambanden som är viktiga för förståelsen av helhetsmiljön med sockencentrum och

odlingslandskap. Riksintresseområdet är dock olika känsligt beroende på vilken typ av tillägg eller förändring som är aktuell. Länsstyrelsen menar att området är mindre känsligt för tillägg som anknyter till platsens historiska användning. Att utvidga kyrkogården kan eventuellt vara en rimlig utveckling sett till platsens historiska hävd som sockencentrum. Men det saknas tillräckliga underlag för att bedöma konsekvenserna av vallen, ceremonibyggnadens och maskinhallens väl tilltagna storlek. Anläggningarna riskerar att minska den visuella upplevelsen av kyrkans dominans i landskapet samt de viktiga siktlinjerna mellan kyrkan och den före detta prästgården. Här behöver kommunen komplettera med exempelvis illustrationer som visar platsen idag i jämförelse med förslaget, med vyer från bland annat E4:an och St. Botvids väg. Den nya bebyggelsens volym, höjd och silhuett i förhållande till befintlig bebyggelse och kyrkan behöver framgå. Utvidgningen behöver också sättas i relation till förlusten av jordbruksmarken och vilka konsekvenser detta får på det öppna jordbrukslandskapet som är ett uttryck i riksintresset.

Ny gång- och cykelväg

Länsstyrelsen anser att anläggandet av den planerade gång- och cykelbanan riskerar medföra bestående skada på del av de riksintressanta uttrycken i miljön med Klockaregården. Gång- och cykelvägens bredd och placering inkräktar på gårdens karaktär i sådan omfattning att dess uttryck riskerar att förvanskas. För att minska den negativa påverkan behöver kommunen utreda en alternativ dragning eller på annat sätt bevara respektavståndet mellan byggnad och gata.

Kumulativa effekter och påtaglig skada

Strax öster om kyrkan har jordbruksmarken tagits i anspråk för upplag av krossmassor. Krossmassorna bidrar till att platsen inte längre återspeglar det öppna odlingslandskapet som är en del av riksintresset. Den återstående delen av riksintresset är därför särskilt känslig för fler visuellt dominerande förändringar.

Planförslaget utgår från att detaljplanen för Prästviken samt det planerade verksamhetsområdet öster om kyrkan tillhörande Södra porten ska genomföras. Länsstyrelsen har senast i granskningsyttrande för Prästviken, 2018-04-19, (dnr: 402-11585-2018) påtalat att ianspråktagandet av jordbruksmarken för bebyggelse i föreslagen omfattning skadar riksintresset och de uttryck som av Riksantikvarieämbetet lyfts fram som väsentliga värden. Länsstyrelsen beskriver i samma yttrande en överhängande risk för påtaglig skada på riksintresset om detaljplanen för Prästviken genomförs samtidigt som en storskalig

bebyggelse uppförs öster om kyrkan i och med byggandet av det planerade verksamhetsområdet Södra Porten. Länsstyrelsen har redan i programyttrande, 2010-02-09 (4021-2009-78941) påtalat risken för negativ inverkan på kulturmiljön och att påtaglig skada inte kan uteslutas.

Enbart en utvidgning av kyrkogården bedöms inte påtagligt skada riksintresset eftersom förändringarna kan anses gå i linje med den kulturhistoriska kontexten. Men en utvidgning av kyrkogården tillsammans med det befintliga krossupplaget, detaljplanen för Prästviken respektive planerna för Södra porten bidrar sammantaget till kumulativ skada på riksintresse för kulturmiljövården, Bornsjön. Mot bakgrund av att kommunen anger att de har för avsikt att genomföra detaljplan för Prästviken och planerna för verksamhetsområde öster om kyrkan, tillhörande Södra porten, bedömer Länsstyrelsen att det i området föreligger stor risk för påtaglig skada på riksintresset. Om förlusten och fragmentiseringen av jordbruksmarken bidrar till ett olönsamt jordbruk, med risk för att verksamheten på sikt läggs ned och det öppna jordbrukslandskapet därmed försvinner, så bidrar detta ytterligare till att riksintresset påtagligt skadas.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Dagvattenhanteringen är bristfälligt beskriven och Länsstyrelsen kan därför inte bedöma om planens genomförande innebär att det går att följa miljö kvalitetsnormerna för Albysjön. Kommunen behöver beskriva och säkerställa dagvattenhanteringen inom hela planområdet, så att det tydligt framgår att miljö kvalitetsnormerna kan följas. Det behöver vara tydligt vilka förutsättningar, åtgärder och eventuella markanspråk som krävs för att följa miljö kvalitetsnormerna. Förutsättningar som kan behöva framgå är till exempel anslutningar till dagvattennät eller kombinerade system, anläggande av markbäddar, hantering av vatten från spolplatta, oljeavskiljning.

Dagvattenutredningen redogör för hur dagvatten från maskingårdens spolplatta kan hanteras med oljefilter. Utredningen föreslår att om det är möjligt så ska detta dagvatten efter oljefiltersteget ledas till dagvattensystemet, för ytterligare rening av föroreningar som har sämre rening i oljefiltret (metaller och näringsämnen). Det är fördelaktigt för att minska belastningen på recipienten och kommunen bör inför nästa skede förtydliga vad som avses.

Rådgivande synpunkter

Jordbruksmark

Enligt 3 kap. 4 § MB får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga

samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Genom detaljplanen kommer omkring 5 ha. brukningsvärd jordbruksmark tas ur produktion och successivt exploateras. Tillsammans med övrig planläggning i området planeras ytterligare brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bostäder samt handels- och verksamhetsområden. Detaljplanen för Prästviken tar 10,5 ha produktiv jordbruksmark klass 4 i anspråk. Länsstyrelsen konstaterar att 6,5 ha brukningsvärd jordbruksmark klass 4 har tagits ur produktion i samband med upplaget av krossade bergmassor öster om kyrkan. Konsolideringen av marken medför att jorden inte längre kommer att kunna brukas. Det rör sig alltså om ett icke reversibelt ingrepp ur jordbrukshänsende. Upplagets utbredning sammanfaller med en del av området för planprogrammet för Södra Porten. På nuvarande underlag gör Länsstyrelsen därför bedömningen att den sammantagna jordbruksmarken som tas ur produktion är en ansenlig del av både kommunens och länets. Den återstående jordbruksmarken kommer efter planernas genomförande dessutom att vara fragmenterad, vilket leder till minskad produktionseffektivitet och brukarvärde.

Kommunen bör motivera varför behovet av kyrkogårdens utvidgning inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Övriga synpunkter/frågor av betydelse för planens genomförbarhet Kulturmiljö

För att underlätta framtida lovhantering bör kommunen identifiera och beskriva de egenskaper och karaktärsdrag som kommunen avser att bevara. Kommunen bör också fundera på om de föreslagna skyddsbestämmelserna är nödvändiga då kulturhistoriska värden i kyrkobyggnaden, kyrkotomten, kyrkliga inventarier och begravningsplatsen är skyddade enligt bestämmelserna i 4 kap. kulturmiljölagen (1988:50), KML.

I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs enligt 4 kap. 13 § kulturmiljölagen (1988:950) tillstånd från länsstyrelsen för att utvidga eller på annat sätt väsentligen ändra begravningsplatsen. Det krävs också tillstånd för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen ska utföras och vilken dokumentation som behövs. Vid en prövning utifrån kulturmiljölagens bestämmelser kommer bland annat anslutningarna mellan de

befintliga delarna av kyrkogården och utvidgningen att granskas liksom placering och utformning av tillkommande byggnader i förhållande till den befintliga kyrkogårdens och kyrkobyggnadens utseende och karaktär.

Miljöbedömning

Kommunen gör bedömningen att planförslaget inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen delar inte denna bedömning. Nedan följer vår motivering. Planförslaget berör brukningsvärd jordbruksmark av klass 4. Av 3 kap. 4 § MB följer att jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Länsstyrelsen bedömer att kommunen visat att utvidgningen är ett angeläget allmänt intresse. Men vi saknar en redogörelse för vilka alternativa platser som kommunen övervägt, för att inte ta skyddsvärd jordbruksmark i anspråk.

Länsstyrelsen bedömer sammantaget att den kumulativa effekten av de tre planer som kommunen har för avsikt att genomföra, tillsammans med det tillfälliga upplaget av krossade bergmassor, gör att påverkan på riksintresset för kulturmiljö riskerar att bli påtaglig. Utvidgningen av kyrkogården med tillkommande bebyggelse och vall får sannolikt en visuell påverkan på riksintresset för kulturmiljövård. När det gäller jordbruksmarken som är av betydelse för både riksintresset och livsmedelsproduktionen, så kommer endast 11 ha återstå av tidigare total 32,5 ha brukningsvärd jordbruksmark av klass 4. Den återstående delen blir därtill fragmenterad, vilket får konsekvenser på brukningsbarheten. Det finns en uppenbar risk för att de återstående delarna inte kommer att brukas alls på sikt.

Med hänsyn till de kumulativa effekterna och kriterierna i 5 § miljöbedömningsförordningen bedömer Länsstyrelsen att detaljplanens genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på omgivningen. Kommunen bör därför göra en miljöbedömning inom ramen för fortsatt planläggning.

Kommentar:

Nedan följer kommunens svar utifrån myndighetens ämnesvisa rubriksättning.

Riksintresse för kulturmiljön

Kommunen är införstådd kring riksintressets utbredning, innehåll samt de uttryck som ger särskild uttolkning av värdena.

Utvidgning av kyrkogård och ny bebyggelse

Kommunen är medveten om att planförslaget och dess föreslagna utbredning med ändrad markanvändning, från nuvarande jordbruksmark till begravningsplats, innebär en förändring med viss inverkan på den kulturhistoriska avläsbarheten. I likhet med länsstyrelsen, bedömer dock också kommunen att den föreslagna markanvändningen som begravningsplats har långvarig hävd i området och stärker platsens historiska funktion som ett sockencentrum.

Utifrån länsstyrelsens synpunkter har kommunen tagit fram illustrationsvyer från särskilt viktiga vypunkter samt längdsektioner, som inkluderar dels de byggnadsverk som ingår i planförslaget och den i övrigt befintliga och skyddsvärda bebyggelsen i närområdet. Det tillkomna illustrations- och ritningsmaterialet är inlagt i en separat illustrations-PM respektive i erforderliga delar redogjorda för i den reviderade planbeskrivningen.

Kommunens fortsatta bedömning är att planförslaget innebär måttliga och i slutändan acceptabla konsekvenser för kulturmiljövärdena, utifrån slutsatser redogjorda för i reviderad kulturmiljöutredning (MKB kulturmiljö) respektive i reviderad miljökonsekvensbeskrivning.

Ny gång- och cykelväg

Med anledning av att föreslagen gång- och cykelbana kan medföra bestående skada på del av de riksintressanta uttrycken i miljön vid Klockargården har busskuren flyttats väster ut inom fastighet Eriksberg 1:124. För att minska in-trånget mot själva Klockargården föreslås gång- och cykelbanan bakom busskuren ha en körbanebredd på endast 2,5 meter. Bedömningen i reviderad kulturmiljöutredning är att det ändrade läget medför små negativa konsekvenser för kulturmiljövärdena.

Kumulativa effekter och påtaglig skada

Utifrån länsstyrelsens synpunkter har projektets miljökonsekvensbeskrivning reviderats som numera inkluderar de kumulativa effekterna i sin tematiska bedömning. De kumulativa effekterna för kulturmiljön bedöms bidra till måttliga konsekvenser för kulturmiljövärdena, där också detaljplanen för Prästviken inkluderas i bedömningen.

Miljökonsekvensbedömningens slutsatser redogörs också för i planbeskrivningen.

Kommunens konstaterar att detaljplanen för Prästviken numera är antagen. Detaljplaneförslaget för kyrkogårdsutvidgningen har reviderats och förtydligats efter inkomna yttranden bland annat från länsstyrelsen och Trafikverket inför granskningskedet. Utifrån miljökonsekvensbeskrivningens slutsatser är kommunens bedömning att både detaljplanen för Prästviken och föreliggande planförslag, enskilda som sammantagna, inte medför sådan negativ kumulativ effekt att de riksintressanta kulturmiljövärdena påtagligt skadas.

Gällande ytor öster om föreliggande planområde, inom utredningsområdet för Södra Porten, bedöms ett genomförande kunna bidra till ytterligare negativ påverkan. Givet att den ytan inte ingår i något formellt planarbete så saknas förutsättningarna att bedöma dess konsekvenser på de riksintressanta kulturmiljövärdena.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Reviderad och sammanslagen dag- och dränvattenutredning (Bjerking, 2022-06-03) och innehåller nu erforderliga förtydliganden avseende förutsättningar, åtgärdsåtgärder och huruvida dessa i sin tur föranleder särskilda markanspråk.

I den reviderade dag- och dränvattenutredningen föreslås numera sjön Aspen bli mottagande recipient, vilket bedöms ha flera olika positiva konsekvenser. Kommunens fortsatta bedömning är att föroreningsbelastningen inte kommer att öka, jämfört med dagens situation. Planförslaget bedöms därigenom inte medföra att miljö kvalitetsnormerna för såväl Aspen som Albysjön inte kan uppnås. Kommunens bedömning framgår i reviderad planbeskrivning, utifrån slutsatser i dag- och dränvattenutredningen samt miljökonsekvensbeskrivningen.

Rådgivande synpunkter

Jordbruksmark

Kommunen noterar länsstyrelsens bedömning att planförslaget med dess föreslagna markanvändning utgör ett väsentligt samhällsintresse i miljöbalkens mening. Länsstyrelsens efterfrågar dock även tydligare redovisning kring motiven av den föreslagna lokaliseringen, i relation till andra alternativa lokaliseringar.

För att tydligare besvara den ställda frågan har kommunen, i samråd med församlingen, tagit fram ett separat PM (PM jordbruksmark) där motiv framgår och som i valda delar förtydligats i planbeskrivningen.

Övriga synpunkter/frågor av betydelse för planens genomförbarhet
Kulturmiljö

Utifrån länsstyrelsens samrådsyttrande har kommunen bedömt att samrådsförslagets inlagda reglering gällande rivningsförbud (r₁) kan tas bort. Erforderligt säkerställande av kulturvärdena bedöms likväl fortsatt gälla i och med tillståndsplikten enligt Kulturmiljölagen och med länsstyrelsen som prövande myndighet.

En övergripande identifiering av kulturhistoriska värden (q₁), kopplat primärt till det äldsta kyrkogårdsområden, kommer fortsatt bibehållas. Ett översiktligt och stödande förtydligande kring dess kulturvärden kommer läggas in i planbeskrivningen.

Miljöbedömning

Kommunen har vid planstödsmöte med länsstyrelsen framfört att det tydligt angavs i tidigare framtagna behovsbedömning att planförslagets bedömdes kunna medföra betydande miljöpåverkan, varvid en miljökonsekvensbedömning togs fram. Missförståndet är nu utagerat.

Utifrån länsstyrelsens samrådsyttrande har ytterliga miljöaspekter lagts till i miljökonsekvensbeskrivningen, såsom kumulativa effekter kopplat till kulturmiljön och jordbruksmarken. Miljökonsekvensbeskrivningens slutsatser har därtill lagts in i reviderad planbeskrivning.

2. Länsstyrelsens begravningsombud, Botkyrka och Grödinge församlingar

Begravningsombudet utgör ett statligt ombud, utsedd av länsstyrelsen, för att säkerställa att personer som inte tillhör Svenska kyrkan får sina intressen tillgodosedda som i kommunen utgör ca 75 % av befolkningen. Ombudet redogör för dagens situation med behovet av ny mark begravningsändamål är störst i norra delen av kommunen, och då främst i egenskap av kistgravsättning. Valmöjligheterna för gravtraditioner är idag ojämlig, i synnerlighet för dem som inte följer kristna traditioner. Av församlingens idag tre begravningsplatser förutsätts i huvudsak kremering som överordnat gravskick. Kistbegravning erbjuds endast inom begravningsplatsen Lilla Dalen, undantagsvis på Botkyrka kyrkogård alternativt utanför kommunen.

Ombudet framhåller att Ceremonibyggningen och dess storlek, vid enskilda begravningstillfällen, inte kommer vara tillräcklig i händelse av att den avlidne var yngre alternativt hade stor vänskrets. Det är därför bra att den föreslagna byggnadsarean är väl tilltagen och att byggnaden ger möjlighet till såväl kylförvaring som personalutrymmen. Likaså framhålls den upplevda oron för att ceremonibyggningen ska konkurrera med den medeltida kyrka som överdriven. Eftersom ceremonibyggningen avses ges en tydligt avvikande gestaltning behöver den inte vara lågmäld i sitt uttryck, utan istället stolt kunna markera rollen som målpunkt för begravningsbesökarna. Vidare är det viktigt att i tidigt skede prioritera gravkvarter med kistgravar samt ceremonibyggningen såsom samlingslokal. Behov av gravtraditioner som förutsätter enkelgravar bör i första hand övervägas i de mer låglänta delarna. Behovet av ceremonibyggning är viktig och bör därför uppföras i tidigt skede.

I övriga delar bedömer ombudet att planförslaget ger upphov till flera positiva effekter, såsom utökad valmöjlighet av olika gravskick som återspeglar kommunens multireligiösa och -kulturella identitet, ceremonibyggningens möjliga multifunktionalitet samt bidrar till att befästa Botkyrka kyrkogård och dess ställning som kommunens äldsta och största kyrkogård.

Kommentar:

Kommunen delar bedömningen om att platsen är den lämpligaste för utvidgning av begravningsändamål, exempelvis med kistgravar, i enlighet med framtaget PM avseende planförslagets lämplighet gentemot 3 kap 4 § MB. Likaså att planförslaget bedöms lämplig i relation till de kulturhistoriska värdena på platsen.

Detaljplanen anger en maximal byggnadsarea för ceremonibyggningen. Den interiöra utformningen, som styr det exakta besöksantalet, studeras närmare i kommande projekteringsskede samt i bygglovsprövningen.

I genomförandebeskrivningen framgår att ceremonibyggningen avses uppföras i den första etappen för genomförandet.

3. Trafikverket

3.1. Riksintressen

Trafikverket (TRV) redogör för att väganläggningen E4/E20 utgör ett riksintrasse för kommunikationer och således ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen.

Vidare redogörs för TRV:s pågående projekt E4E20 Hallunda-Fittja, strax öster om planområdet, som syftar till kapacitetsökande åtgärder till följd av Förbifart Stockholm med tillhörande behov kopplat till luftkvalitet, buller och fysiska barriärer. Det pågående vägprojektet behöver beaktas i kommunens planering. Några kapacitetsökande åtgärder såsom kompletterande körfält planeras inte i dagsläget anläggas parallellt med föreliggande planområde, men behov av separerande kollektivtrafikkörfält har dock identifierats av TRV. Sådant kollektivtrafikkörfält skulle medföra ett utökat vägområde med bredd 3,5 meter mot planområdet i norr.

3.2. Buller

I framtagen bullerutredningen beräknas trafikmängden utifrån en årsdygnstrafik (åtd) om 107 000 fordon rörelser, basprognosen för år 2040 beräknas dock vara en åtd om 119 000. Beräknad åtd behöver således justeras och bullernivåer ska inte heller innebära åtgärder inom vägområde eller påverka funktion för väg E4/E20.

3.3. Luftkvalitet

TRV redogör för att det finns en problematik kopplat till luftkvalitet längs väg E4/E20 idag och att trafiken beräknas öka i framtiden. Förutom att säkerställa att miljö kvalitetsnormer (MKN) inte överskrids där människor vistas anser TRV även att bör eftersträvas att miljö kvalitetsmål för frisk luft innehålls.

I framtagen miljökonsekvensbeskrivning anges att såväl MKN som miljö kvalitetsmålen klaras för NO₂ och partiklar (PM₁₀), utifrån en spridningssimulering för år 2015. Beräknade värden anges dock i intervall där de högre värdena tangerar MKN respektive överskrider miljö kvalitetsmålen för NO₂ (timmedelvärde) respektive partiklar (PM₁₀, avseende års- och dygnsmedelvärde). Hur de olika nivåerna fördelar sig inom planområdet framgår inte.

TRV anser att en mer detaljerad utredning med spridningsberäkningar för NO₂ och partiklar (PM₁₀) utifrån prognos för 2040, i relation till MKN och miljö kvalitetsmål för frisk luft, ska tas fram för att TRV ska kunna bedöma planförslaget och dess eventuella påverkan för väg E4/E20.

3.4. Plangränser

TRV noterar att planförslagets gräns ligger nära alternativt inom vägområde för väg E4/E20. TRV har under remisstiden inte fått fram eget underlag som redogör för vägområdets exakta utbredning. TRV upplyser om att vägområdet

även omfattar ett område för drift och underhåll 1 meter norr om befintligt viltstängsel. TRV avser inkomma till kommunen med mer detaljerad information om vägområdets utbredning.

Oaktat gränsförhållandena vill dock TRV framföra att plangränsen bör förskjutas ytterligare från vägområdet. För en väg såsom E4/E20 anser TRV att ett generellt avstånd mellan beläggningkant och kvartersmark om 25 meter bör uppnås. TRV önskar att avståndsfrågan diskuteras vidare tillsammans med kommunen.

3.5. Risk

TRV hänvisar till länsstyrelsen riktlinjer om avstånd i närhet till vägar mfl. som innehåller farligt gods trafik och de riskfrågor som föreliggande planförslag aktualiserar. Eventuella riskreducerande åtgärder ska inte innehålla åtgärder inom vägområdet eller påverka funktion för väg E4/E20. I samband med att efterfrågad riskanalys tas fram behöver analysen också beakta möjligheten att utveckla väg E4/E20 med ytterligare körfält som medför närmare avstånd till planområdet.

3.6. Övrigt

TRV upplyser om att ledningsdragning inom vägområdet kräver tillstånd från myndigheten.

Kommentar:

3.1. Riksintressen

Kommunen har efter genomfört plansamråd haft kontakt med Trafikverket. Efter avstämning med Trafikverket har kommunen justerat planområdesgränsen så att gränsen sammanfaller med vägområdesgränsen 1 meter norr om inmätt befintligt viltstängsel.

3.2. Buller

Bullerutredningen har reviderats utifrån framförd justering av årsdygnstrafiken (ådt) längs E4/E20. Den reviderade utredningen bedömer fortsatt att inga nämnvärda ökningarna sker av bullernivåerna. Några eventuella följdkrav bedöms därför inte beröra Trafikverket i egenskap av väghållare.

3.3. Luftkvalitet

Två utredningar har tidigare gjorts av Trafikverket som ger en bild av luftföroreningsituationen i anslutning till planområdet. Det är *Luftkvalitetsutredning för Hågelbyleden och Södra Porten*, SLB rapport 22:2020, juni 2020 och

Luftkvalitetsutredning för E4/E20 mellan trafikplats Hallunda och trafikplats Fittja, SLB 12:2021, mars 2021. Rapport 22:2020 har scenarioår 2040 och rapport 12:2021 scenarioår 2050 och båda redovisar koncentrationerna av NO₂ och PM10 i nuläge, år 2020.

I reviderad miljökonsekvensbeskrivning har dessa två utredningar och dess luftkvalitetsberäkningar bedömts i relation till föreliggande planförslag.

I miljökonsekvensbeskrivningen framgår sammantaget att miljökvalitetsnormerna för såväl NO₂ respektive PM10 inte överskrids inom planområdet och inom de ytor där människor varaktigt vistas. Bedömningen utgår från såväl nulägesår (2020) samt scenarioår 2040. Däremot bedöms miljömålet och dess satta riktvärden kunna överskridas i relation till scenarioåret 2020, avseende PM10, och då längs en zon i planområdets mest södra delar närmast vägområdet där stadigvarande vistelse bedöms vara lägst. Utifrån utredningarna (SLB, 2021/2022) framgår att det är ytterst svårt att uppnå miljömålen inom bl.a. Stockholms län.

Avståndet från denna zon, invid bullervallen, till närmaste planerad bebyggelse (föreslagen maskinhall respektive expedition-/kontorsbyggnad) är ca 53 meter respektive ca 80 meter. Erforderlig luftkvalitet bedöms sammantaget uppnås inom de delar av planområdet där människor varaktigt vistas.

3.4. Plangränser

Se svarspunkt S2.1 ovan respektive svarspunkt S2.5 nedan i tillämpliga delar.

3.5. Risk

Kommunen bedömer att föreliggande planförslag är i linje med erforderliga riktlinjer från länsstyrelsen. Utifrån samrådsyttrande från Södertörns brandförsvarsförbund (se yttrande S5 nedan) så har kommunen dock valt att förtydliga och säkerställa den befintliga bullervallen som ett föreskrivet bullerskydd. Utifrån vad som överenskommit mellan Trafikverket och kommunen ifråga om justerad planområdesgräns i söder (se ovan), så bedöms inte den befintliga bullervallen med nu föreskrivna funktion medföra inskränkningar för Trafikverket i egenskap som väghållare.

3.6. Övrigt

Synpunkten noteras.

4. Lantmäteriet (LM)

LM har inkommit med ett antal synpunkter där planförslaget *måste* alternativt *bör* förtydligas.

4.1. Förtydligande kring inlösen av allmän platsmark

LM bedömer att planbeskrivningen måste förtydligas, avseende att inlösen av allmän platsmark kan bli aktuellt i händelse av att föreslagna fastighetsregleringar genomförs.

4.2. Förtydligande av eventuella exploateringsavtals och dess innehåll

LM kan utifrån samrådsförslaget inte utläsa vilka huvuddrag som avses finnas i angivet exploateringsavtal och därtill inte heller exploatörens åtagande och dess konsekvenser, i enlighet med 5 kap 13 § 3 st. PBL. Detta bör förtydligas av kommunen.

4.3. Förtydligande av nya utfartsvägar och dess genomförbarhet

I samrådsförslaget ingår två nya utfartsvägar [den västra respektive östra], vilka förutsätts delvis gå utanför planområdet och över de angränsande fastigheterna Eriksberg 2:27 och 2:136. LM upplyser om att det för närvarande saknas upplysning i planbeskrivningen om huruvida den östra utfarten avses inrättas med stöd av officialservitut eller avtalsservitut. Ifall det förstnämnda avses, upplyser LM om att detta kan bli svårt, sett till planområdet redan har en befintlig utfart [den mellersta utfarten enligt planförslaget]. Likaså saknas redovisning hur den västra utfarten avses genomföras. LM bedömer att det kan vara möjligt att dessa utfarter genomförs genom marköverföring och med stöd av avtal. I annat fall rekommenderas att tillkommande utfarter inkluderas i planområdet i sin helhet.

Kommentar:

4.1-4.2.

I reviderat planbeskrivning och dess genomförandeavsnitt är det förtydligt kring fastighetsreglering till följd av utökning av allmän platsmark (GATA). Vidare bedöms genomförandeavsnittet vara förtydligt i frågor som rör exploateringsavtalets övergripande innehåll.

4.3.

Gällande den östra in- och utfartsvägen är det numera förtydligt i planbeskrivningens genomförandeavsnitt att församlingen och Botkyrka Södra Porten AB avser ingå avtalsservitut för att säkerställa genomförandet. Gällande den västra infarten avses den i första hand att bekostas av exploitören. I händelse att

Prästviken ej antas vinna laga kraft avses församlingen bekosta och anlägga infartsvägen i sin helhet, vilket i så fall avses säkerställas i föreliggande planförslags exploateringsavtal.

5. Trafikförvaltningen, Region Stockholm

Trafikförvaltningen bedömer planen vara i enlighet med trafikförvaltningens Riktlinjer för utformning av infrastruktur med hänsyn till busstrafik (RiBuss).

Trafikförvaltningen vill dock lyfta att ett räcke bör placeras mellan cykelbana och hållplatsområdet där det är befogat. Det är mycket positivt att tillgängligheten för personer med funktionsvariation särskilt beaktats i utformning av gångvägarna till och från kollektivtrafiken.

Kommentar:

Kommunen ser liksom trafikförvaltningen att det är viktigt att utforma säkra och trygga kopplingar mellan begravningsplatsen och busshållplatsen. Frågan om räcke vid hållplatsområdet avses fortsatt beaktas i kommande projekteringskede.

6. Södertörns brandförsvarsförbund (SBFF)

SBFF konstaterar att den risk som utgörs av E4/E20 beaktats. Bullervallen i kombination med befintliga vägräcken kommer att vara bra riskreducerande åtgärder vid en eventuell avåkning på vägen samt att eventuell brandspridning från pölbränder vid en farligt- godsolycka kan förhindras att nå kyrkogården. Vidare ger en vall också ett visst skydd mot tryckvågor mot explosion.

Utifrån uppgifter angivna i planbeskrivningen (samrådsversion, sid. 47f) konstaterar SBFF att befintlig bullervall, mellan planområdet och väg E4/E20, bedöms ha en höjd om 2–4 meter. Södertörns brandförsvarsförbund förespråkar därmed att vallens höjd inom angivet spann blir 4 meter då högre vall bedöms ge ett bättre skydd.

Kommentar:

Kommunen konstaterar att höjduppgifterna dessvärre i viss mån varit felaktiga. Enligt tidigare utförd höjdmätning så uppgår befintlig bullervall till mellan 3–4,5 meter längs dess ca 400 meter långa sträcka, mätt från släntfot från söder upp till vallkrön. Den lägre höjden uppmäts längs bullervallens västra delar där ingen bebyggelse planeras, utan endast utgör begravningsplats och parkeringsytor såsom ytor för tillfällig vistelse. Längre österut, i nivå med ceremonibyggnaden och övriga verksamhetsbyggnader, uppmäts vällen ca 4–4,5 meter.

Kommunen har numera justerat planhandlingar utifrån tidigare mätning av den befintliga bullervallen och säkerställt att vallen fortsatt utgör en riskreducerande åtgärd såsom bullerskydd på plankartan i relation till befintliga och fortsatt föreskrivna markhöjder.

Kommunen bedömer således att den befintliga vallen och dess höjd är tillräcklig som riskreducerande anläggning och i huvudsaklig överensstämmelse med SBF:s yttrande.

7. Egendomsförvaltningen, Svenska kyrkan (Prästlönetillgångar i Stockholms stift)

Egendomsförvaltningen, såsom förvaltare och representant för ägaren av fastigheten för utvidgningen av kyrkogården (Prästlönetillgångar i Stockholms stift) framhåller att planförslaget är och ska vara samordnat med pågående och intilliggande detaljplan för bostadsområdet Prästviken. Utifrån detta framför Egendomsförvaltningen följande synpunkter:

7.1. Anpassning av plangränser

Att planförslagets västra plangränser anpassas till nuvarande plangränser för Prästviken,

7.2. Att planerad trädplantering säkerställs

Att föreslagen trädplantering (grön zon) invid plangränsen mellan kyrkogården och Prästviken, redovisad i gestaltungsprogrammet, säkerställs och skapar en tydlig avgränsning mellan de bägge områdena,

7.3. Beaktanden kopplat till den delvis samnyttjade västra infarten

Det framgår att kyrkogårdens nya västra infart avses vara beroende av planerad infart/bostadsgata, som del av Prästvikens detaljplan. Det är viktigt att tydliggöra att tillkommande trafik till kyrkogården inte medför behov att ändra bostadsgatans utformning samt att inte bullersituationen Prästvikens planerade bostäder. Givet det tänkta samnyttjandet av infarten bör föreliggande planprojekt ta del av kostnaden för infartsvägen.

I övrigt bedömer Egendomsförvaltningen att planförslaget uppnår syftet att såväl säkra tillgången av gravplatser som att säkra de värden som ligger till grund för riksintresset för kulturmiljövärden. Det framhålls att föreslagen bebyggelse, med föreskriven placering, har placerats för att inte medföra stora skyddsvärda siktlinjer och med en utformning som harmoniserar med

omgivningen. Likaså framhålls det naturliga med kyrkogårdsutvidgningen, vilket tidigare har skett på platsen under 1900-talet, vilket också stärker områdets karaktär och befäster Botkyrka kyrka som landmärke.

Avslutningsvis upplyser Egendomsförvaltningen att tidigare jordbruksdrift på fastigheten Eriksberg 2:27 fortsatt kommer vara upphörd och att befintliga ekonomibyggnader i framtiden avses prövas för handels- och caféverksamhet.

Kommentar:

7.1.

Kommunen har kontrollerat och säkerställt att planområdenas gränser anpassats till varandra.

7.2.

Synpunkten kommer fortsatt beaktas i kommande projekteringsskeden och i samråd med länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Trädplanteringar i en sammanhängande omfattning bedöms utgöra tillståndspliktig åtgärd enligt kulturmiljölagen (KML).

7.3.

Kommunens bedömning är att den utvidgade kyrkogården (via den västra infarten) inte alstrar några större fordonsrörelser under lång tid, inte ens vid större arrangemang (drygt ca 300 fordonsrörelser) när alla utbyggnadsetapper är genomförda. I samtal med bullerutredaren bedöms inte föreliggande planförslag och dess västra infart ge nämnvärt buller mot Prästviken planområde. Kommunen bedömer inte heller att föreliggande planförslag medför behov av ändring av Prästvikens infartsväg.

Prästvikens infartsväg är en förutsättning för genomförandet av planförslaget och avses utgöra allmän plats med kommunalt huvudmannaskap och kommer att anordnas oavsett föreliggande planförslag. Kostnaderna för utförande av gatan regleras i genomförandeavtal mellan kommunen och exploitörer. På motsvarande sätt kommer kostnaderna för väganslutning om detaljplanen för Prästviken ej vinner laga kraft att regleras mellan kommunen och Botkyrka församling inom ramen för föreliggande planarbete och dess genomförandeavtal.

Kommunen noterar synpunkterna i övriga delar och delar uppfattningen att planförslaget tar utgångspunkt i den befintliga kyrkomiljön och ger goda förutsättningar för att tillvarata platsens kulturmiljövärden.

Kommunen noterar Prästlönetillgångars intentioner kring de nämnda byggnaderna och konstaterar att de ligger utanför detaljplaneområdet.

8. Socialförvaltningen, Botkyrka kommun

Socialförvaltningen ställer sig positiv till planförslaget. Såväl förslagets allmänna beaktanden avseende landskapsbilden och kulturvärden som i synnerhet den föreslagna konfessionsfria ceremonibyggnaden framhålls som positivt, utifrån det sociala hållbarhetsperspektivet som därtill inkluderats i planbeskrivningen. Planförslaget bedöms ha en ambition att främja åtkomst såväl till, inom och genom området genom föreslagna gång- och cykelvägar samt med tillgänglighetsanpassning för buss- och bilanvändning. Förvaltningen betonar planförslagets och dess ambition och innehåll för att motverka kommunens nuvarande segregation och istället bidra till en mötesplats där fler Botkyrkabor kan känna sig inkluderade.

Förvaltningen delar samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning avseende planförslagets miljöpåverkan, utifrån framtagna miljökonsekvensbeskrivning med tillägget att förslaget och dess tillgänglighetsanpassningen även kommer ha positiv inverkan för barn och unga som specifik målgrupp.

Förvaltningen betonar dock vikten att åtgärder för att begränsa radonhalten i området även beaktas utifrån ett mer långsiktigt perspektiv, då exponering av radon ger biverkningar först efter lång tid. Vidare betonas vikten av att planerade gång- och cykelstråk ges en erforderlig belysning, vilket ökar den trygghetsgraden för de som besöker och passerar området. Förvaltningen hänvisar till brottsförebygganderådets (BRÅ) och deras framtagna rapport om utomhusbelysning och brottsprevention (2007:28).

Avslutningsvis anser förvaltningen att det finns anledning att i än högre grad se över bullernivån och eventuella åtgärder, detta då bullerriktvärdena överskrids.

Kommentar:

Synpunkter som berör gångstråk, belysning m.m. avses hanteras och beaktas i kommande projekteringsskede, i samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Bedömda radonhalter bedöms inte föranleda ytterligare utredningsinsatser inom ramen för planskedet, utan avses hanteras i kommande bygglovsprövning.

I fråga om beräknande bullernivåer så framgår av utförd bullerutredning att den nya ceremonibyggnaden fungerar som lokalt bullerskydd. Funktionen motsvarande ett bullerskydd, innebär att ett område intill denna, mot nordväst, får högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå, vilket uppfyller erforderliga riktlinjer (Naturvårdsverkets rekommendationer för rekreationsområden i tätorter).

Åtgärder för att än mer minska störningsupplevelsen från vägtrafikbuller *kan* som utredningen visar ske genom att bullerskydda särskilt utvalda områden, till exempel genom maskering med porlande vatten och trädsus. Denna möjlighet till ytterligare bullerhanterande åtgärder avses dock hanteras i kommande projekteringsskede. Planförslaget har medvetet beaktat erforderliga tillgänglighetskrav, vilket avses fortsatt beaktas i kommande projekteringsskede och vid bygglovsprövning.

9. Funktionsrättsrådet, Botkyrka kommun

9.1. Minskade bullernivåer

Funktionsrättsrådet framför att beräknande bullernivåer blir upp till 55 dbA utanför ceremonibyggnaden, vilket utgör nivåer som riskerar maskera normal samtalston, enligt den framtagna bullerutredningen. De begravningsritualer som huvudsakligen kommer utgöra ändamålet för ceremonibyggnaden och de förväntningar på en värdig och rofylld miljö borde jämföras med de bullerriktvärden som finns för bostädernas uteplatser och balkong, varvid riktvärdet om högst 45 dbA borde uppnås. Således bör kompletterande bullerreducerade åtgärder vidtas, såsom bullerplank.

9.2 Planerad gång- och cykelväg

Beträffande planområdets norra delar så förutsätter Funktionsrättsrådet att den planerade gång- och cykelvägen utformas och genomförs enligt gällande lagar och riktlinjer, avseende tillgänglighet för funktionsnedsatta.

Kommentar:

9.1-9.2.

Kommunen bedömer att planförslaget uppfyller erforderliga bullernivåer samt att erforderliga tillgänglighetskrav beaktas i planarbetet och avses fortsatt beaktas i kommande projekteringsskede (*se svar ovan till Socialförvaltningen*).

10. Isacsonsbegravningsbyrå

Isacsonsbegravningsbyrå framför att man i huvudsak är positivt inställd till planförslaget och dess lämplighet på platsen, både sett till områdets historiska

hävd för begravningsändamål, möjligheten till historisk kontinuitet och utifrån kommunens kulturella kontext.

Den föreslagna byggrätten för ceremonibyggnaden bedöms vara i linje med andra ceremonibyggnader i Stockholmsområdet och bör inte utföras mindre än den nu föreskrivna byggrätten. Ceremonibyggnaden innehåller enligt förslaget även utrymme för kylförvaring av cirka 20 kistor. Med tanke på befolkningsutvecklingen ser vi det som ett minimum och förutsätter att kistförvaringen vid Lilla Dalens begravningsplats behålls. Enligt förslaget inrymmer byggnaden även ett utrymme för begravningspersonal inklusive bärarlag om sex personer, vilket bedöms vara bra. En plats bör reserveras för begravningsbil vid såväl kyrkan som ceremonibyggnaden.

Vidare bedöms det positivt att förbinda befintliga gångvägar från kyrkan med den utvidgade kyrkogården för att möjliggöra för t ex begravningståg att gå i procession. Det är också värdefullt att kunna promenera inom hela kyrkogården, många har flera gravplatser att besöka. Den nya västra infartsvägen förutsätts bli enkelriktad i förslaget. Vi tror att behovet av enkelriktning först uppstår efter ett antal års användning samt vid de större helgerna, främst allhelgonahelgen. Det bör vara möjligt för begravningsbilar och fordon med handikapptillstånd och färdtjänst att köra in på den utvidgade delen av kyrkogården på de körvägar som arbetsfordonen använder.

Begravningsbyrån framhåller vikten av att ceremonibyggnaden blir väl synlig från Sankt Botvids väg, såsom en viktig framtida målpunkt och symbol, men delar planförslagets utgångspunkt att byggnaden vare sig volymmässigt som utformningsmässigt ska konkurrera med den medeltida kyrkan. Den förtjänar högre dignitet än vanliga driftbyggnader. Fasadmaterialet menar vi vara onödigt begränsat. Det finns vackra ceremonibyggnader i både tegel och puts. Det f d ålderdomshemmet som nu är friskola har putsad fasad och ligger som närmaste granne till kyrkan.

Vidare bedöms den föreslagna förändringen av befintlig driftbyggnad, så att den även inrymmer serveringslokal för minnesstunder, vara positivt.

En utbyggnad av Botkyrka kyrkogård bör prioriteras framför Lilla Dalen på grund av att platsen har bättre kommunikationer med buss och T-bana.

Kommentar:

Synpunkterna noteras. Kommunen avser, i samråd med exploatören (Botkyrka församling) att komplettera ceremonibyggnadens utformningsbestämmelse till att även inkludera huvudsaklig putsfasad. Kompletteringen är därtill konsekvensbedömd i reviderad kulturmiljöutredning.

Kommunen konstaterar att föreliggande gestaltungsprinciper med tillhörande utformningsreglering utgår från en utförd förstudie, som del av ett tidigare parallellt uppdrag. Förvaltningen bedömer dock att föreliggande utformningsbestämmelse för ceremonibyggnad möjlighet inslag av andra fasadmaterial, även om trä- alternativt puts avses vara huvudsakliga material. I detalj prövas dock lämpligheten i kommande tillståndsprovning gentemot Kulturmiljölagen (KML) samt i den kommunala bygglovsprovningen gentemot plan- och bygglagen (PBL).

Kommunen bedömer att den föreskrivna placeringen av ceremonibyggnaden beaktar dels en så framträdande placering, där byggnaden kan upplevas i sin egen rätt, dels utifrån att bibehålla viktiga kulturhistoriska värden.

Vissa av synpunkterna berör frågor som avses hanteras i kommande projekteringsskede.

11. Botkyrka Pingstförsamling

Botkyrka kyrkogård är den äldsta och största kyrkogården i kommunen. Hit har många botkyrkabor nära anknytningar. Därför är det naturligt att behovet av ytterligare gravmark tillgodoses här. Förslaget att utvidga Botkyrka kyrkogård möjliggör kistbegravning, det gravskick som bejaktar den mångfald av begravningstraditioner som invånare i vår mångreligiösa kommun efterfrågar.

Många av våra medlemmar är bosatta i norra delen av Botkyrka och det är önskvärt att de får så nära till kyrkogården att de kan ta sig dit med buss, cykel eller till fots. Detta är inte möjligt när det gäller Lilla Dalens begravningsplats, som ligger avsides och upplevs otrygg kvällstid och helger. Att infartsvägen till begravningsplatsen stängs med bom från kl 22 talar sitt tydliga språk.

Det är värdefullt att det inom kommunens största begravningsplats byggs en ceremonisal som kan användas av alla och som enkelt kan anpassas till olika trosuppfattningar eller andra begravningstraditioner. Den föreslagna storleken, som ger plats för 100 besökare, tillgodoser behovet för de flesta begravnings-tillfällena, men långt ifrån alla. Många som avlider när de stått mitt i livet har haft en stor vänkrets.

Det är också värdefullt att efter en begravningsceremoni kunna anordna en minnesstund. Den föreslagna serveringslokalen kommer absolut att tjäna sitt syfte. Slutligen anser vi platsen var väl vald bredvid den medeltida kyrkan och dess lika gamla ursprungliga kyrkogård. En utvidgad kyrkogård bevarar för all framtid platsen från den kontroversiella stadsutveckling som annars hotar platsen.

Kommentar:

Kommunen noterar och delar bedömningarna i huvudsakliga delar. Kommunen har inhämtat synpunkter från Botkyrka församling, i egenskap av verksamhetsutövare, som bedömer att ceremonibyggnadens föreslagna storlek är tillräckligt och skäligen för den absoluta merparten av begravningstillfällen och övriga sammankomster.

Detaljplanen anger en maximal byggnadsarea för ceremonibyggningen. Den interiöra utformningen, som styr det exakta besöksantalet, studeras närmare i kommande projekteringskedje samt i bygglovsprövningen.

12. Föreningen Svenska byggnadsvårdsföreningen

Föreningen motsätter sig planförslaget som bedöms stå i strid med bestämmelserna enligt 3 kap 4,6 §§ miljöbalken respektive 2 kap 2,6 §§ plan- och bygglagen utifrån följande:

12.1. Brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk

Föreningen anser att planförslaget står i strid med 3 kap 4 § miljöbalken, som anger att brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

12.2. Påtaglig skada på riksintresset

Föreningen redogör för det aktuella riksintresseområdet (Bornsjön, AB16) och dess uttolkande beskrivning. Vidare redogör föreningen för det historiska sambandet mellan kyrkan och den före detta prästgården och att det öppna landskapet mellan byggnaderna är en förutsättning för att detta skyddsvärda samband ska vara avläsbart. Föreningen framhåller även specifika riktlinjer från kulturmiljöprogrammet, såsom att ”*kyrkans visuella dominans i landskapet värnas*” respektive att ”*kulturlandskapets öppna karaktär värnas*”.

Utifrån vad som framgår i riksintressebeskrivningen och det kommunala kulturmiljöprogrammet ifrågasätter föreningen att miljökonsekvensbeskrivningen bedömt planförslaget påverkan för riksintresset såsom innebärande måttliga negativa konsekvenser, detta trots en i övrigt ”välformulerad” analys. Föreningen anser i stället att planförslaget uppfyller kriterierna för påtaglig skada då skadan bedöms vara mer omfattande än av obetydlig art, sett till vad som anges i Riksantikvarieämbetets framtagna handbok (2014-06-23). Föreningen framhåller att föreliggande planförslag, tillsammans med intilliggande projekt såsom Prästviken och Södra porten, medför att en stor andel jordbruksmark försvinner, vilket därigenom försvårar den historiska avläsbarheten av området.

12.3. Uppfyller ej erforderliga krav i plan- och bygglagen (PBL)

Då föreningen anser att kraven enligt 3 kap 4,6 §§ miljöbalken inte är uppfyllda, så strider planförslaget även mot samordningskravet mellan miljöbalken och PBL, uttryckt i 2 kap 2 § PBL. Föreningen anser därtill att planförslaget sammantaget står i strid med 2 kap 6 § PBL med krav om att planläggning ska ske med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen samt intresset av en god helhetsverkan.

12.4. Uppfyller ej intentionerna i det nationella miljö kvalitetsmålet ”God bebyggd miljö”

Föreningen anser slutligen också att planförslaget står i strid med det nationella miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* som innebär att ”*det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt plaster och landskap bevaras, används och utvecklas*”. Föreningen anser att föreliggande planförslag medför ett kraftigt ingrepp i en mycket välbevarad historisk miljö.

Kommentar:

12.1.

Synpunkten noteras. För utförligt svar i sakfrågan, se kommunens svar till Länsstyrelsen ovan (rubrik *rådgivande synpunkt/Jordbruksmark*).

12.2.

Synpunkten noteras. För utförligt svar i sakfrågan, se kommunens svar till Länsstyrelsen ovan (rubrik *kumulativa effekter och påtaglig skada*).

12.3.

Kommunens fortsatta bedömning är att planförslaget uppfyller erforderliga krav enligt 2 kap 2, 6 §§ PBL, vilket också bekräftas av såväl Länsstyrelsens samrådsyttrande som de reviderade kulturmiljöutredningen respektive miljökonsekvensbeskrivningen.

12.4.

Kommunen bedömer att planförslaget på ett lämpligt sätt uttolkat och beaktat de intentioner som ligger till grund för miljö kvalitetsmålet och som refereras till i yttrandet. Utifrån slutsatser i framtagna kulturmiljöutredning bedömer förvaltningen att föreliggande planförslag, i fråga om såväl övergripande gestaltungsprinciper som val av planreglering, uppfyller den balansakt om rimlig avvägning mellan de parallellt existerande bevarande- och utvecklingsintressena på platsen och dess påverkan för planområdets helhetsverkan.

13. Föreningen *Den goda jorden*

Föreningen motsätter sig planförslaget som bedöms stå i strid med 3 kap 4 § miljöbalken, utifrån följande:

13.1. *Brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk*

Planförslaget medför att brukningsvärd jordbruksmark på främst Eriksberg 2:27 tas i anspråk, med det näst högsta brukningsvärdet i Mälardalen. Alternativa lokaliseringalternativ saknas i så väl gällande översiktsplan, planprogram samt i föreliggande planbeskrivning,

13.2. *Sammantagen inverkan på jordbruksmarken i närområdet*

Sammantaget bidrar planförslaget till att en stor del av omgivande jordbruksmark tas i anspråk till följd av såväl föreliggande planförslag som andra intilliggande planarbeten (bostadsområdet Prästviken respektive handels- och industriområdet Södra Porten).

Kommentar:

13.1.-13.2

Synpunkterna noteras. För utförligt svar i sakfrågan, se kommunens svar till Länsstyrelsen ovan (rubrik *kumulativa effekter och påtaglig skada* respektive *rådgivande synpunkt/Jordbruksmark*)

14. Sakägare, Myntvägen 16

L.G ställer sig positiv inställd till planförslaget och betonar att utökandet av antalet kist-, urn- och askgravplatser är efterlängtat av honom själv och många

andra Botkyrkabor. L.G besöker ofta kyrkogården för att vårda släktingars och vänners gravplatser, vilket stärker hembygdkänslan. En upplevd känsla som riskerar att försvagas ifall kyrkogårdsanläggningen inte tillåts utökas och bli relevant för kommande generationer. Kyrkogårdsanläggningen erbjuder också redan idag goda kommunikationer, vilket bidrar till en upplevd trygghet. L.G. framhåller att den föreslagna utvidgningen enligt planförslaget fortsätter på en redan existerande hävd, i och med att kyrkogården redan tillåtits utökas till följd av befolkningsökningar, vilket också i sak borde stärka riksintresset. L.G. framhåller att planförslaget, utifrån sin halvcirkelformade struktur, beaktat nuvarande topografi på ett lämpligt sätt och möjliggör för så flacka lutningar som möjligt för besökare, i synnerhet de med funktionsnedsättningar. Planförslaget möjliggör också att platsen blir mer tillgänglig för besökare, jämfört med dagens situation.

L.G. framför dock önskemål om att den utvidgade kyrkogården behöver utrustas med bänkar med lämpligt intervall och att ytterligare bullermaskerande alternativt -dämpande åtgärder bör vidtas invid befintlig bullervall. Vidare framförs önskemål om att tillgängliggöra information om platsens historiska skeenden, bland annat det närbelägna gravfältet från vikingatid, exempelvis genom på skyltar och digitala applikationer. Avslutningsvis efterfrågar L.G att det vidare utreds ifall det finns skäl att utöka ännu mer av nuvarande jordbruksmark, detta för att säkerställa en ännu större markreserv för begravningsändamål och att säkerställa fortlevnaden av befintliga ladugårdsbyggnader invid den före detta prästgården.

Kommentar:

Kommunen noterar och delar bedömningen i huvudsakliga delar. Vidare bedöms den utvidgade kyrkogården, utifrån framtaget gestaltungsprogram, möjliggöra goda sittmöjligheter. Kommunen bedömer vidare att det i dagsläget inte är aktuellt med ytterligare utvidgning av kyrkogårdsanläggningen. Enligt Botkyrka församling utgör planförslaget en tillräcklig utvidgning under relativt lång tid, fram till 2040.

Avslutningsvis informerar kommunen om att planförslaget inte har möjlighet att reglera alternativt möjlighet att utreda sådana informationssatsningar som redogörs för i yttrandet. Däremot pågår parallella projekt i kommunen för att på olika sätt tillgängliggöra kulturhistorien i närområdet.

15. Sakägare, Gjuteribacken 21A (Sundbyberg)

S.S. ställer sig positivt inställd till planförslaget som han anser säkerställer en för platsen lämplig markanvändning och möjliggör för honom och andra anhöriga att själva kunna bli gravsatta på den utvidgade kyrkogården tillsammans med nära och kära. S.S. framför vidare att befintlig kyrkogård sköts föredömligt och erbjuder god tillgänglighet genom sitt kollektivtrafiknära läge. Avslutningsvis betonar S.S. också att kyrkogården fyller en viktig funktion som mötesplats som inbjuder till att vårda minnen av nära och kära.

Kommentar:

Yttrandet noteras och kommunen delar också bilden av kyrkogården som en viktig mötesplats, där både det dåtida och samtida tillåts samspeka.

16. Sakägare, Prästgårdsvägen 216

G.H. motsätter sig planförslaget och efterfrågar att Botkyrka kommun och länsstyrelsen på nytt tar ett helhetsgrepp för kulturmiljön kring Botkyrka kyrka. Utifrån nuvarande planförslag sammantaget anses riksintresset för kulturmiljövården vara i fara och således i strid med miljöbalkens och plan- och bygglagens bestämmelser.

G.H. exemplifierar med att den närbelägna före detta arrendatorsbostaden utfört olämpliga utgrävningar som påverkat befintliga fornlämningar, uppfört ett plank med olämplig och avvikande utformning, att planförslaget för det intilliggande bostadsområdet Prästviken i sin helhet bedöms olämpligt samt att stenkrossmassor öster om kyrkan är uppseendeväckande utifrån kulturmiljöhänseende och ger dålig uppmärksamhet för kommunen.

Kommentar:

Synpunkten noteras. Kommunen avser fortsatt arbeta vidare med planförslaget. För svar på synpunkter, *se svar ovan till länsstyrelsen.*

17. Sakägare, okänd adress

S.L. motsätter sig planförslaget i sin helhet.

Kommentar:

Synpunkten noteras men kan inte kommenteras ytterligare då yttrandet saknar anförda skäl.

18. Botkyrka församling, Grödingevägen 4

Botkyrka församling tillstryker förslaget men anser att planförslaget bör justeras till att endast omfatta kyrkogården och ej Sankt Botvids väg samt att bestämmelserna gällande materialval på fasad inom planområdet bör förenklas.

Kommentar:

Synpunkterna noteras. Gällande planområdet anser kommunen att angränsande allmän platsmark för gata är relevant för detaljplanen då detta planläggs för att förbättra tillgängligheten till bland annat Botkyrka Kyrka. Angående materialval anser kommunen att det är relevant att bestämmelser finns med som ger tydlighet till framtida bygglovshandläggning, däribland materialval på fasad. För att tillmötesgå synpunkten möjliggörs det i granskningsförslaget för fler fasadmateriäl på ceremonibyggnaden mot samrådsförslaget.